

Agnieszka Matuszewska-Pierzynka *

MIEJSCE SPÓŁEK PRACOWNICZYCH W PROCESIE PRYWATYZACJI POLSKICH PRZEDSIĘBIORSTW PAŃSTWOWYCH

1. WSTĘP

Niniejszy artykuł jest próbą wyodrębnienia podstawowych możliwości tworzenia spółek pracowniczych w ramach procesu prywatyzacji polskich przedsiębiorstw państwowych, który regulowany jest przepisami *Ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji*¹. Na mocy art. 74 uchylono wówczas obowiązującą w tym zakresie *Ustawę z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych*².

Zasadniczym celem opracowania jest wskazanie metod i ścieżek prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych w Polsce, których realizacja może doprowadzić do powstania spółki pracowniczej.

Prywatyzacja, w myśl obowiązującej ustawy³, rozumiana jest jako zbywanie należących do Skarbu Państwa akcji/udziałów w spółkach oraz rozporządzanie wszystkimi składnikami materialnymi i niematerialnymi majątku przedsiębiorstwa państwowego⁴. Zbywanie należących do Skarbu Państwa akcji/udziałów w spółkach określane jest mianem prywatyzacji pośredniej⁵. Rozporządzanie zaś wszystkimi składnikami materialnymi i niematerialnymi majątku przedsiębiorstwa państwowego uznaje się za prywatyzację bezpośrednią⁶.

* Mgr, asystent w Katedrze Analizy i Strategii Przedsiębiorstwa UŁ.

¹ DzU 2002, nr 171, poz. 1397.

² DzU 1990, nr 51, poz. 298.

³ Definicja prywatyzacji zawarta w *Ustawie z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji* wpisuje się w nurt wąskiego ujęcia tego terminu. Oznacza to, że powyższa ustawa jest podstawą prawną umożliwiającą przekształcenie istniejącego przedsiębiorstwa państwowego w prywatne, a nie realizowanie tzw. prywatyzacji założycielskiej, polegającej na zakładaniu nowych, prywatnych przedsiębiorstw – zob. wąskie i szerokie ujęcie pojęcia prywatyzacji w: L. Balcerowicz, *Socjalizm, kapitalizm, transformacja*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997, s. 218; E. Brozi, *Drogi i bariery prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych. Studium programów i doświadczeń*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1993, s. 17–18.

⁴ Zob. *Ustawa z dnia 30 sierpnia 1996 r...*, z późn. zm., art. 1 ust. 2.

⁵ Zob. *ibidem*, dział IV.

⁶ Zob. *ibidem*, dział V.

Ustawodawca, formułując powyższą definicję prywatyzacji, wskazał zatem na dwie podstawowe metody realizacji tego procesu. Należy jednak zaznaczyć, iż w przypadku metody bezpośredniej dopuszczalne są trzy odrębne ścieżki prywatyzacji, tj.: sprzedaż przedsiębiorstwa, wniesienie przedsiębiorstwa do spółki i oddanie przedsiębiorstwa do odpłatnego korzystania⁷.

Dla przeprowadzenia procesu prywatyzacji polskich przedsiębiorstw państwowych istotne znaczenie ma tworzenie tzw. spółek pracowniczych⁸. Kreowanie warunków nabywania akcji/udziałów prywatyzowanych przedsiębiorstw państwowych w ramach metod i ścieżek prywatyzacji przewidzianych w ustawie i tym samym możliwości powstawania spółek pracowniczych⁹ pozwala bowiem osiągnąć cele prywatyzacji, nie tylko o charakterze społeczno-politycznym, ale również ekonomicznym¹⁰. Akceptacja społeczna, w tym załóg prywatyzowanych przedsiębiorstw państwowych proponowanych przemian własnościowych¹¹, jest zatem kluczowym czynnikiem warunkującym ich przeprowadzenie, a zarazem realizację procesu prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych w Polsce¹².

Określenie „spółka pracownicza” jest jednak terminem potocznym¹³, który funkcjonując w polskiej literaturze przedmiotu w związku z uczestnictwem pracowników przedsiębiorstw państwowych w procesie prywatyzacji nie został jednoznacznie zdefiniowany.

S. Włodyka za spółki pracownicze uznaje te jednostki, w których kapitale pewien udział posiadają pracownicy prywatyzowanego przedsiębiorstwa pań-

⁷ Zob. *ibidem*, art. 39 ust. 1.

⁸ Zob. *Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2008 r.*, GUS, Warszawa 2009, s. 35–37 – dane statystyczne dotyczące spółek powstałych na bazie majątku sprywatyzowanych bezpośrednio i zlikwidowanych przedsiębiorstw państwowych.

⁹ Spółek pracowniczych nie należy utożsamiać ze spółkami powstającymi w wyniku realizacji koncepcji akcjonariatu pracowniczego. Akcjonariat pracowniczy nie zawsze bowiem prowadzi do powstania spółki z większościowym udziałem pracowników, który jest istotą spółek pracowniczych.

¹⁰ Zob. cele prywatyzacji w: E. Brozi, *op. cit.*, s. 32–34; P. Kozarzewski, *Prywatyzacja w krajach postkomunistycznych*, Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2006, s. 73–80; A. Prusek, *Prywatyzacja polskiej gospodarki. Cele, programy i ocena rezultatów*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2005, s. 9–15.

¹¹ Zob. dylematy związane z prospołecznymi koncepcjami prawnej regulacji procesu prywatyzacji w: J. W. Wiktor, *Bariery prywatyzacji przedsiębiorstw*, „Studia i Materiały” 1992, z. 4, (IPiSS, Warszawa), s. 7–23.

¹² Zob. A. Rybarski, *Niektóre aspekty prywatyzacji. Istota i historia problemu a rozwiązania polskie*, [w:] R. Borowiecki (red.), *Kierunki przekształceń własnościowych w gospodarce. Aspekt teoretyczno-praktyczny*, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa Oddział w Krakowie, Kraków 1991, s. 79.

¹³ Zob. A. Jawłowski, *Prywatyzacja pracownicza. Przemiany firm i ich załóg*, Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2001, s. 55; P. Kozarzewski, *Prywatyzacja bezpośrednia: stan prawny*, [w:] M. Jarosz (red.), *Prywatyzacja bezpośrednia. Inwestorzy. Menedżerowie. Pracownicy*, Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 1998, s. 25–26.

stwowego¹⁴. J. Baehr także podziela pogląd, iż spółki pracownicze to spółki z udziałem kapitałowym pracowników. Autor ten zwraca jednak szczególną uwagę na preferencyjny charakter nabywania akcji/udziałów lub mienia prywatyzowanych przedsiębiorstw państwowych¹⁵. Bez względu jednak na fakt, czy pracownicy wchodzi w posiadanie akcji/udziałów lub mienia państwowego na warunkach preferencyjnych, czy też nie, tak zdefiniowane pojęcie spółki pracowniczej nie precyzuje wielkości kapitałowego udziału pracowników. Oznacza to zatem, iż w rzeczywistości możemy mieć do czynienia z bardzo znikomym udziałem pracowników w kapitale spółki biorącej udział w procesie prywatyzacji. Relatywnie niski udział pracowników w kapitale spółki nie daje natomiast założeń prywatyzowanego przedsiębiorstwa państwowego pełnej nad nią kontroli.

Z tego punktu widzenia spółkę pracowniczą można jednak zdefiniować jako spółkę, w której pakiet kontrolny akcji/udziałów należy do pracowników prywatyzowanego przedsiębiorstwa państwowego¹⁶. Pakiet kontrolny to taka liczba akcji/udziałów, która umożliwia jej posiadaczowi sprawowanie kontroli nad spółką. Teoretycznie decydujący wpływ na decyzje podejmowane w spółce uzyskuje się przez posiadanie więcej niż 50% akcji/udziałów, choć w praktyce ze względu na mogące wystąpić uprzywilejowanie akcji/udziałów co do głosu oraz znaczne rozproszenie akcji/udziałów po stronie pozostałych właścicieli wystarczająca okazuje się mniejsza liczba akcji/udziałów¹⁷. Biorąc jednak pod uwagę niemożność rozpoznania na podstawie ustawy prywatyzacyjnej uprzywilejowania i rozproszenia akcji/udziałów w spółkach uczestniczących w procesie prywatyzacji za podstawę analizy przepisów prawa uznaje się udział kapitałowy przekraczający 50%.

Spółkę pracowniczą funkcjonującą w procesie prywatyzacji polskich przedsiębiorstw państwowych można zatem zdefiniować jako spółkę prawa handlowego¹⁸, w której pracownicy prywatyzowanego przedsiębiorstwa państwowego, czyli osoby zatrudnione w przedsiębiorstwie państwowym w oparciu o umowę

¹⁴ Zob. S. Włodzka, *Spółki w procesie komercjalizacji i prywatyzacji*, [w:] S. Włodzka (red.), *Prawo spółek*, ISIZ, Kraków 1996, s. 657.

¹⁵ Zob. J. Baehr, *Spółka z udziałem kapitałowym pracowników*, Polski Dom Wydawniczy Ławica, Warszawa–Poznań 1993, s. 52.

¹⁶ Zob. K. Górka, *Samorząd pracowniczy w procesie prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych*, [w:] R. Borowiecki (red.), *Kierunki...*, s. 91; A. Nadratowska, *Wpływ poszczególnych form prywatyzacji na efektywność gospodarowania*, [w:] T. Kierczyński (red.), *Spółka akcyjna jako forma prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych*, Przedsiębiorstwo Doradztwa Ekonomicznego „Lege Artis”, Warszawa 1990, s. 54.

¹⁷ Zob. J. Biskup, *Pakiet kontrolny i jego rola*, [w:] W. Pomykało (red.), *Encyklopedia biznesu*, t. I, Fundacja Innowacja, Warszawa 1995, s. 591–592.

¹⁸ Por. J. Baehr, *op. cit.*, s. 51; T. Surdykowska, *Prywatyzacja*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1996, s. 128; S. Włodzka, *op. cit.*, s. 657; E. M. Wrońska, *Strategie finansowe spółek pracowniczych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2004, s. 101; *Leksykon prywatyzacji*, T. Zwierzyńska-Bubałło (red.), PWE, Warszawa 1998, s. 195.

o pracę, powołanie, wybór, mianowanie lub spółdzielczą umowę o pracę¹⁹, posiadają co najmniej większościowy udział kapitałowy²⁰.

Główna hipoteza badawcza artykułu stanowi, iż spółki pracownicze nie należy utożsamiać ze spółkami odpłatnie korzystającymi z przedsiębiorstwa państwowego w ramach prywatyzacji bezpośredniej.

Subhipotezami badawczymi opracowania są następujące stwierdzenia:

1) w wyniku oddania przedsiębiorstwa państwowego do odpłatnego korzystania nie zawsze dochodzi do stworzenia spółki o większościowym udziale kapitałowym jego dotychczasowych pracowników;

2) spółki z większościowym udziałem kapitałowym pracowników prywatyzowanego przedsiębiorstwa państwowego mogą także powstawać w ramach dwóch pozostałych ścieżek prywatyzacji bezpośredniej, czyli w drodze sprzedaży przedsiębiorstwa państwowego i wniesienia jego mienia do spółki oraz w ramach prywatyzacji pośredniej.

Realizacja zasadniczego celu pracy, przez weryfikację głównej hipotezy badawczej podzielonej na dwie subhipotezy, dokonywana jest na podstawie krytycznej analizy polskiej literatury przedmiotu, z której wyłania się problem traktowania spółek pracowniczych jedynie w kategoriach prywatyzacji bezpośredniej przeprowadzanej ścieżką oddania przedsiębiorstwa państwowego do odpłatnego korzystania. Okazuje się bowiem, iż bez względu na przyjmowaną przez autorów definicję spółki pracowniczej pojęcie to w przeważającej mierze odnośzone jest tylko do spółek powstających w celu przejścia do odpłatnego korzystania, np. w trybie umowy o charakterze leasingowym, mienia państwowego²¹.

¹⁹ Zob. *Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy*, DzU 1998, nr 21, poz. 94, z późn. zm., art. 2.

²⁰ Zob. W. Goszka, *Struktury własności i władzy w spółkach pracowniczych (na przykładzie spółek pracowniczych regionu kujawsko-pomorskiego)*, „*Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa*” 2001, nr 5, s. 55; T. Surdykowska, *op. cit.*, s. 128.

²¹ Zob. B. Błaszczyk, T. Gruszecki, *Prywatyzacja w Polsce. Ramy prawne i organizacyjne (kwiecień 1990–styczeń 1991)*, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa 1991, s. 59; E. Bojar, M. Sosińska Wit, *Leasing pracowniczy jako czynnik rozwoju przedsiębiorstwa*, [w:] R. Borowiecki (red.), *Wyzwania rozwojowe a restrukturyzacja przedsiębiorstw*, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa, Europejska Rada Zarządzania – CECIOS, Warszawa–Kraków 1999, materiały z międzynarodowej konferencji naukowej, s. 422; A. Bukowska-Piestrzyńska, *Aktualne warunki leasingowania mienia Skarbu Państwa przez spółki pracownicze w Polsce*, [w:] J. Duraj (red.), *Przedsiębiorstwo na rynku kapitałowym*, Omega-Praxis, Łódź 1998, s. 153; J. Gajdka, *Formy przekształceń własnościowych w gospodarce*, [w:] *Organizacyjne aspekty przekształceń własnościowych przedsiębiorstw państwowych*, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa Oddział w Łodzi, Łódź 1990, materiały konferencyjne, s. 17; A. Jawłowski, *op. cit.*, s. 56–57; W. Karpińska-Mizielińska, T. Smuga, *Zmiany stosunków własnościowych w procesie tworzenia strategii gospodarczej*, IRiSS, Warszawa 1994, s. 17; P. Kozarzewski, *Prywatyzacja bezpośrednia...*, s. 26; *Leksykon...*, s. 195; H. Sobolewski, *Prywatyzacja przedsiębiorstwa*, [w:] H. Sobolewski (red.), *Restrukturyzacja, prywatyzacja i wycena przedsiębiorstwa*, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań 2001, s. 139; J. Wratny, *Partycypacja pracownicza. Studium za-*

Należy zatem przeanalizować, w świetle *Ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r...* o komercjalizacji i prywatyzacji oraz przyjętej w pracy definicji spółki pracowniczej, czy tylko ta ścieżka prywatyzacji umożliwi stworzenie spółki z większościowym udziałem kapitałowym pracowników przedsiębiorstwa państwowego i czy zawsze prowadzi ona do powstania tego typu spółki.

2. SPÓŁKI PRACOWNICZE ODPLATNIE KORZYSTAJĄCE Z PRZEDSIĘBIORSTWA PAŃSTWOWEGO

Oddanie przedsiębiorstwa państwowego do odpłatnego korzystania spółce jest najczęściej stosowaną ścieżką prywatyzacji bezpośredniej²².

Prywatyzacja bezpośrednia przeprowadzana ścieżką oddania przedsiębiorstwa państwowego do odpłatnego korzystania spółce obejmuje tylko te przedsiębiorstwa państwowe, w których wartość sprzedanych towarów i usług w roku poprzedzającym rok wydania zarządzenia o prywatyzacji bezpośredniej nie jest większa od równowartości w złotych kwoty 6 mln euro, a wysokość funduszy własnych w dniu 31 grudnia roku poprzedzającego rok wydania zarządzenia o prywatyzacji bezpośredniej nie jest wyższa od równowartości w złotych kwoty 2 mln euro, obliczonych według kursu ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski na ostatni dzień tego roku²³. Rada Ministrów w uzasadnionych przypadkach może zezwolić jednak na prywatyzację bezpośrednią przedsiębiorstwa państwowego tą drogą, nawet jeśli nie spełniło ono powyższych warunków²⁴.

Spółka powstała w celu przejęcia przedsiębiorstwa państwowego w odpłatne korzystanie w ramach prywatyzacji bezpośredniej musi natomiast zrealizować następujące przesłanki:

- do spółki przystąpiła ponad połowa ogólnej liczby pracowników przedsiębiorstwa państwowego albo pracowników i rolników lub rybaków,
- akcjonariuszami/udziałowcami spółki są wyłącznie osoby fizyczne, chyba że minister właściwy do spraw Skarbu Państwa wyraził zgodę na uczestnictwo osobom prawnym²⁵,
- opłacony kapitał zakładowy spółki nie jest niższy niż 20% sumy funduszu założycielskiego i funduszu przedsiębiorstwa w dniu, na który został sporzą-

gadnienia w warunkach transformacji gospodarczej, IPiSS, Warszawa 2002, s. 47; E. M. Wrońska, *op. cit.*, s. 106; *Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2008 r.*, *op. cit.*, s. 15.

²² Zob. *Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2008 r.*, *op. cit.*, s. 32–34 – dane statystyczne dotyczące prywatyzacji bezpośredniej.

²³ Zob. *Ustawa z dnia 30 sierpnia 1996 r...*, art. 39 ust. 2.

²⁴ Zob. *ibidem*, art. 39, ust. 3.

²⁵ Autorka nie znalazła danych statystycznych przedstawiających liczbę spółek odpłatnie korzystających z przedsiębiorstwa państwowego, w przypadku których minister właściwy do spraw Skarbu Państwa zezwolił na uczestnictwo osobom prawnym.

dzony bilans za rok obrotowy poprzedzający wydanie zarządzenia o prywatyzacji bezpośredniej,

– co najmniej 20% akcji/udziałów w spółce zostało objętych przez osoby niezatrudnione w przedsiębiorstwie państwowym²⁶.

Odnosząc się jednak do wymogu dotyczącego wielkości kapitału zakładowego, warto zaznaczyć, iż Rada Ministrów w drodze rozporządzenia może określić przypadki, w których możliwe jest obniżenie jego poziomu do 15% sumy funduszy przedsiębiorstwa państwowego²⁷. Dodatkowo istotny jest fakt, iż minister właściwy do spraw Skarbu Państwa może wyrazić zgodę na oddanie przedsiębiorstwa państwowego do odpłatnego korzystania na rzecz spółki, w której osoby niezatrudnione w prywatyzowanym przedsiębiorstwie objęły mniej niż 20% jej kapitału²⁸. Jeżeli jednak nowoutworzona spółka w ciągu 6 miesięcy od dnia złożenia wniosku o prywatyzację bezpośrednią nie złoży wniosku o wpisanie jej do rejestru przedsiębiorców, przedsiębiorstwo państwowe w trybach przewidzianych dla sprzedaży²⁹ może zostać oddane do odpłatnego korzystania osobie fizycznej lub prawnej³⁰.

Podstawą oddania przedsiębiorstwa państwowego do odpłatnego korzystania jest umowa zawierana między Skarbem Państwa a przejmującym na okres nieprzekraczający 15 lat³¹. Ustawa przewiduje jednak trzy warianty zawarcia takiej umowy, tj.:

– przeniesienie prawa własności do przedsiębiorstwa na przejmującego po upływie okresu obowiązywania umowy oraz spełnieniu warunków w niej określonych,

– nabycie prawa własności do przedsiębiorstwa po upływie okresu, na który została zawarta umowa i po cenie ustalonej po zakończeniu okresu jej obowiązywania,

– objęcie akcji/udziałów przez osoby prawne w podwyższonym kapitale spółki po upływie dwóch lat od dnia podpisania umowy³².

Prawo własności do przedsiębiorstwa może zostać także wcześniej przeniesione na przejmującego, przy czym pozostała do zapłaty za przedsiębiorstwo państwowe należność będzie spłacona w ratach³³. Wysokość oprocentowania niespłaconej części nie może być niższa niż wskaźnik wzrostu cen dóbr inwestycyjnych ogłaszany co kwartał przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego

²⁶ Zob. *Ustawa z dnia 30 sierpnia 1996 r...*, art. 51 ust. 1.

²⁷ Zob. *ibidem*, art. 54, ust. 2, pkt 1.

²⁸ Zob. *ibidem*, art. 51, ust. 2.

²⁹ Zob. *ibidem*, art. 51, ust. 3.

³⁰ Autorka nie znalazła danych statystycznych prezentujących liczbę przedsiębiorstw państwowych, które ze względu na niedopełnienie wymogów formalnych przez spółkę zostały oddane do odpłatnego korzystania osobom fizycznym lub prawnym w trybach określonych dla sprzedaży.

³¹ Zob. *ibidem*, art. 52, ust. 1.

³² Zob. *ibidem*, art. 52, ust. 2.

³³ Zob. *ibidem*, art. 52, ust. 3.

w „Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej” „Monitor Polski”. Prawo własności do przedsiębiorstwa nie może zostać jednak wcześniej przeniesione niż po spłaceniu przez przejmującego co najmniej jednej trzeciej należności wynikającej z umowy i po zatwierdzeniu sprawozdania finansowego za drugi rok obrotowy od dnia jej zawarcia. Okres ten jest skracany o połowę wtedy, gdy przejmujący spłacił co najmniej 50% należności³⁴. Rada Ministrów w drodze rozporządzenia określa natomiast szczegółowe warunki spłaty należności, sposób i zakres ich zmiany oraz sposób zabezpieczenia i warunki oprocentowania niespłaconej części przy wcześniejszym przeniesieniu na przejmującego prawa własności do przedsiębiorstwa³⁵.

Istotą prezentowanej ścieżki prywatyzacji bezpośredniej jest przekazanie do odpłatnego korzystania mienia państwowego spółce, do której przystąpiła większość załogi prywatyzowanego przedsiębiorstwa. Uczestnictwo większości pracowników przedsiębiorstwa państwowego w spółce, na którą po upływie okresu obowiązywania umowy o oddanie przedsiębiorstwa państwowego do odpłatnego korzystania zostanie przeniesione prawo do jego własności, nie oznacza jednak, że posiadają oni większościowy udział w jej kapitale³⁶.

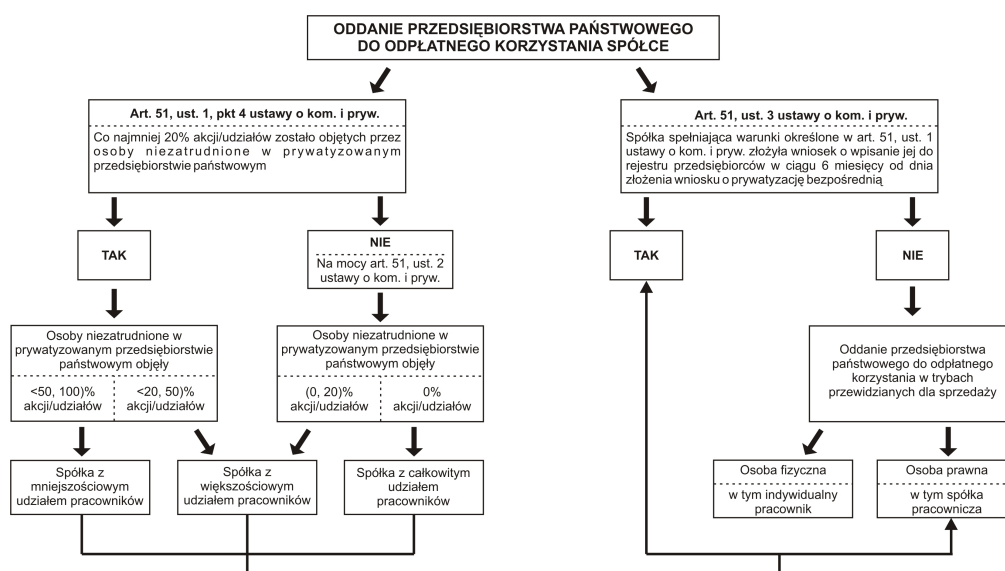
Pracownicy prywatyzowanego przedsiębiorstwa, ze względu bowiem na brak w ustawie ograniczenia w odniesieniu do maksymalnego udziału kapitałowego w spółce osób niezatrudnionych w przedsiębiorstwie państwowym, mogą posiadać w jej kapitale zarówno udział mniejszościowy, jak i większościowy. Udział kapitałowy pracowników prywatyzowanego przedsiębiorstwa w spółce może być również większościowy, a nawet całkowity, w przypadku gdy minister właściwy do spraw Skarbu Państwa zwolni spółkę z obowiązku sprzedaży co najmniej 20% akcji/udziałów osobom niezatrudnionym w prywatyzowanym przedsiębiorstwie. Załoga przedsiębiorstwa państwowego może jednak także w ogóle nie uczestniczyć w prywatyzacji bezpośredniej tą ścieżką, albowiem niewpisanie spółki z jej udziałem do rejestru przedsiębiorców w terminie określonym ustawą, skutkuje przekazaniem przedsiębiorstwa państwowego do odpłatnego korzystania dowolnej osobie fizycznej lub prawnej, w tym także spółce bez jakichkolwiek powiązań pracowniczych z prywatyzowanym przedsiębiorstwem³⁷ (zob. schemat 1).

³⁴ Zob. *ibidem*, art. 52, ust. 4.

³⁵ Zob. *ibidem*, art. 54 ust. 1 – zob. *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 października 1997 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania należności za korzystanie z przedsiębiorstwa, sposobu zabezpieczenia nie spłaconej części należności oraz warunków oprocentowania nie spłaconej należności*, DzU 1997, nr 130, poz. 855, uchylone obowiązującym obecnie *Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 grudnia 2004 r. w sprawie warunków spłaty należności za korzystanie z przedsiębiorstwa*, DzU 2004, nr 269, poz. 2667.

³⁶ M. Bałtowski, *Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych. Przebieg i ocena*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998, s. 41; K. Kruczulak, *Leasing i jego gospodarstwo zastosowanie*, Wydawnictwo Prawnicze i Ekonomiczne „Lex”, Gdańsk 1993, s. 76, 83; Z. Kubot, *Spółki pracownicze*, Agencja Rozwoju Regionalnego SA, Zielona Góra 1993, s. 22.

³⁷ Należy zwrócić uwagę, iż spółka pracownicza, która złożyła wniosek o wpisanie jej do rejestru po upływie sześciu miesięcy od dnia złożenia wniosku o prywatyzację bezpośrednią może

Schemat 1. Spółki odpłatnie korzystające z przedsiębiorstwa państwowego w ramach prywatyzacji bezpośredniej

Źródło: opracowanie własne na podst.: *Ustawa z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji*, DzU 2002, art. 51, ust. 1, pkt 4, ust. 2, 3.

Należy zatem stwierdzić, iż w wyniku oddania przedsiębiorstwa państwowego do odpłatnego korzystania w ramach prywatyzacji bezpośredniej nie zawsze powstaje spółka pracownicza³⁸, czyli spółka z większościovym udziałem kapitałowym dotychczasowych pracowników³⁹ prywatyzowanego przedsiębiorstwa państwowego.

3. SPÓŁKI PRACOWNICZE A SPRZEDAŻ PRZEDSIĘBIORSTWA PAŃSTWOWEGO ORAZ WNIESIENIE JEGO MIENIA DO SPÓŁKI

Sprzedaż przedsiębiorstwa państwowego oraz wniesienie jego mienia do spółki są dwiema pozostałymi ścieżkami prywatyzacji bezpośredniej.

Sprzedaż przedsiębiorstwa państwowego zgodnie z ustawą może być dokonana w trybie przetargu publicznego lub rokowań podjętych na podstawie publicznego zaproszenia⁴⁰. W umowie sprzedaży zawartej w oparciu o rokowania podjęte na podstawie publicznego zaproszenia należy w szczególności uwzględnić zobowiązania kupującego w zakresie przewidywanych inwestycji, ochrony środowiska i dóbr kultury oraz ochrony miejsc pracy, a także zobowiązania socjalne ustalone z przedstawicielami pracowników⁴¹. Kwota stanowiąca 15% ceny przedsiębiorstwa, nie więcej jednak niż kwota będąca iloczynem liczby pracowników zatrudnionych w przedsiębiorstwie w dniu jego sprzedaży oraz kwoty 18 lub 24⁴² średnich wynagrodzeń miesięcznych w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat z zysku przekazywana jest, pomniejszając tym samym cenę przedsiębiorstwa na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych, nie później niż do dnia pierwszej płatności należności za przedsiębiorstwo. Przy obliczaniu

także ubiegać się o przejęcie przedsiębiorstwa państwowego do odpłatnego korzystania, jednakże konieczne jest wówczas przystąpienie do trybów przewidzianych dla sprzedaży

³⁸ W literaturze przedmiotu, w celu uniknięcia popełnienia błędu, dla nazwania spółek odpłatnie korzystających z przedsiębiorstwa państwowego często zamiast terminu „spółki pracownicze” używa się określenia „spółki z kapitałowym udziałem pracowników” – zob. M. Białasiewicz, T. Buczkowski, *Formy przedsiębiorstw oraz ich przekształcenia*, [w:] S. Marek (red.), *Podstawy ekonomiki przedsiębiorstw*, Walkowska Wydawnictwo, Szczecin 1998, s. 67; *Jak prywatyzować?*, MC MarCo, Warszawa–Katowice 1990, s. 18; C. Suszyński, *Restrukturyzacja przedsiębiorstw. Proces zarządzania zmianami*, PWE, Warszawa 1999, s. 216.

³⁹ Zob. W. J. Katner, *Komercjalizacja i prywatyzacja. Komentarz*, Wydawnictwo Prawnicze „Lexis Nexis”, Warszawa 2003, s. 176; G. Wrzeszcz-Kamińska, M. Rutkowska, *Kreatywna rola przekształceń własnościowych na przykładzie leasingu prywatyzacyjnego*, [w:] B. Klimczak, B. Borkowska (red.), *Makroekonomiczne studium przedsiębiorstw w procesie prywatyzacji*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 1997, s. 104.

⁴⁰ Zob. *Ustawa z dnia 30 sierpnia 1996 r...*, art. 48, ust. 1.

⁴¹ Zob. *ibidem*, art. 48, ust. 2.

⁴² Zob. *ibidem*, art. 48, ust. 4.

kwoty średnich wynagrodzeń miesięcznych bierze się pod uwagę okres obejmujący 6 miesięcy poprzedzających miesiąc, w którym realizowana jest sprzedaż⁴³.

Zapłata za przedsiębiorstwo może być dokonywana w ratach⁴⁴, przy czym kwota pozostała do zapłaty po uiszczeniu pierwszej raty musi być zabezpieczona⁴⁵. Pierwsza rata nie może być natomiast niższa niż 20% ceny przedsiębiorstwa, a pozostała kwota do zapłaty musi być oprocentowana w wysokości nie niższej niż wskaźnik wzrostu cen dóbr inwestycyjnych ogłaszany co kwartał przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w „Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej” „Monitor Polski” i spłacona w ciągu 5 lat⁴⁶. Rada Ministrów dodatkowo w drodze rozporządzenia określa szczegółowy tryb sprzedaży oraz warunki rozłożenia należności za przedsiębiorstwo na raty⁴⁷.

Sprzedaż przedsiębiorstwa państwowego polega zatem na odpłatnym przekazaniu jego mienia kupującemu, czyli osobie fizycznej lub prawnej w zamian za uiszczenie w pewnym okresie w całości lub ratalnie ustalonej w umowie ceny. Kupującym od Skarbu Państwa przedsiębiorstwo państwowe może być także spółka z kapitałowym udziałem jego pracowników, w tym z udziałem większościowym⁴⁸, ponieważ ustawodawca nie wykluczył takiej sytuacji. Ponadto tym bardziej wydaje się uzasadniona sprzedaż przedsiębiorstwa państwowego spółce pracowniczej, która bez uprzywilejowania w przejmowaniu mienia państwowego, takiego jak w przypadku oddania przedsiębiorstwa państwowego do odpłatnego korzystania, byłaby w stanie je nabyć za pełną cenę⁴⁹.

Wniesienie przedsiębiorstwa państwowego do spółki realizowane jest w trybie rokowań podjętych na podstawie publicznego zaproszenia⁵⁰. Mienie państwowe może być jednak wnoszone do dwóch rodzajów spółek.

W pierwszym przypadku Skarb Państwa wnosi do spółki aport w postaci przedsiębiorstwa państwowego, który pokrywa 75% kapitału zakładowego, a pracownicy oraz akcjonariusze/udziałowcy inni niż pracownicy i Skarb Państwa wnoszą wkłady na pokrycie pozostałych 25%⁵¹. Akcje/udziały spółki należące do Skarbu Państwa są następnie zbywane w trybach określonych dla prywatyzacji pośredniej⁵², przy czym uprawnieni pracownicy oraz rolnicy lub ryba-

⁴³ Zob. *ibidem*, art. 48, ust. 3.

⁴⁴ Zob. *ibidem*, art. 48, ust. 5.

⁴⁵ Przedmiotem zabezpieczenia kwoty pozostałej do zapłaty, po uiszczeniu pierwszej raty zgodnie z § 20, ust. 1 *Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowego trybu sprzedaży przedsiębiorstwa* jest hipoteka, zastaw na papierach wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa, poręczenie bankowe lub gwarancja bankowa.

⁴⁶ Zob. *Ustawa z dnia 30 sierpnia 1996 r...*, art. 48, ust. 6.

⁴⁷ Zob. *ibidem*, art. 48, ust. 7 – zob. obowiązujące *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 czerwca 2004 r...*, DzU 2004, nr 277, poz. 2744.

⁴⁸ Por. *Leksykon...*, s. 150.

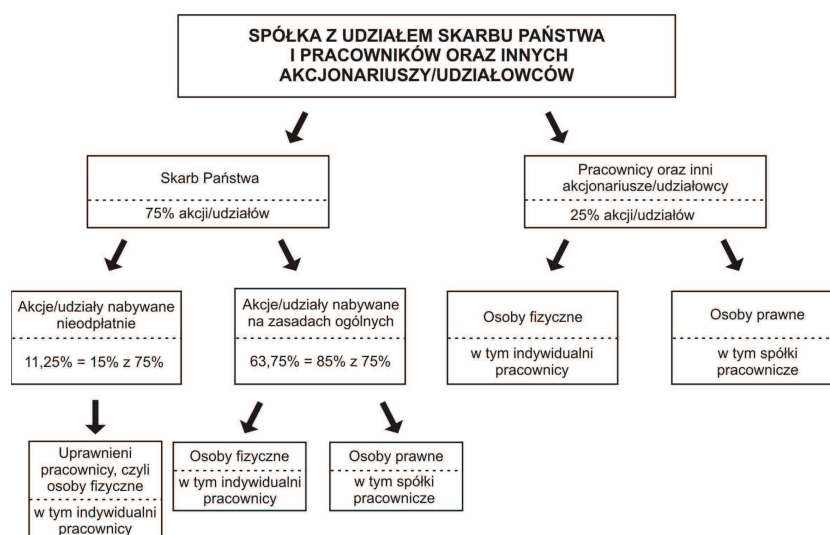
⁴⁹ Por. J. B a e h r, *op. cit.*, s. 92.

⁵⁰ Zob. *Ustawa z dnia 30 sierpnia 1996 r...*, art. 49, ust. 1.

⁵¹ Zob. *ibidem*, art. 49, ust. 2.

⁵² Zob. *ibidem*, art. 49, ust. 3.

cy zachowują prawo do nieodpłatnego nabycia 15% akcji/udziału z tego pakietu⁵³. Oznacza to zatem, iż tylko 63,75% akcji/udziałów przeznaczonych jest do sprzedaży na zasadach ogólnych (zob. schemat 2).

Schemat 2. Podział akcji/udziałów w spółkach powstałych w wyniku wniesienia przedsiębiorstwa państwowego – wariant I

Źródło: jak do schematu 1, art. 49, ust. 2, 3, 4.

W drugim przypadku Skarb Państwa wnosi do spółki w postaci przedsiębiorstwa państwowego aport pokrywający 90% kapitału zakładowego, a pracownicy oraz rolnicy lub rybacy wnoszą wkłady, które pokrywają pozostałe 10%⁵⁴. Ponadto statut tego typu spółki określa obowiązek corocznego oferowania przez Skarb Państwa akcjonariuszom/udziałowcom, którzy wnieśli wkłady na pokrycie 10% kapitału zakładowego takiej liczby akcji/udziałów, aby po upływie 5 lat od dnia wpisania spółki do rejestru przedsiębiorców, łącznie z 15% akcji/udziałów nabytymi nieodpłatnie z pakietu Skarbu Państwa, mieli oni większościowy udział w kapitale spółki. Akcje/udziały zaofiarowane mogą nie zostać jednak nabyte przez owych akcjonariuszy/udziałowców i wówczas zbywane są w trybach przewidzianych dla prywatyzacji pośredniej⁵⁵. Warunki, jakie powinien natomiast spełniać statut, wyznacza Rada Ministrów w drodze rozporządzenia⁵⁶. Wynika z tego, iż pracownicy nabywają nieodpłatnie 13,5% ak-

⁵³ Zob. *ibidem*, art. 49, ust. 4.

⁵⁴ Zob. *ibidem*, art. 50, ust. 1.

⁵⁵ Zob. *ibidem*, art. 50, ust. 2.

⁵⁶ Zob. *ibidem*, art. 50, ust. 3 – zob. obowiązujące *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 czerwca 1997 r. w sprawie warunków, jakie powinien spełniać statut spółki zawiązanej przez*

cji/udziałów należących do Skarbu Państwa, a każdego roku przez 5 kolejnych lat zgodnie z zapisami statutu spółki jest im oferowana do nabycia pula 5,5% akcji/udziałów (zob. schemat 3).

Wniesienie przedsiębiorstwa państwowego do spółki jest zatem przekazaniem mienia państwowego na rzecz spółki w zamian za akcje/udziały dla Skarbu Państwa, które następnie przeznaczone są do zbycia⁵⁷. Jednakże to, czy w rzeczywistości powstanie spółka z większościowym udziałem pracowników przedsiębiorstwa państwowego zależy od stopnia zaangażowania pracowników we wnoszenie wkładów na kapitał zakładowy w części niepokrywanej przez Skarb Państwa oraz w późniejsze nabywanie akcji/udziałów należących do Skarbu Państwa.

Zakładając, iż w wariantcie pierwszym pracownicy wniosą wkłady na pokrycie 20% kapitału zakładowego⁵⁸ i nieodpłatnie nabędą od Skarbu Państwa 11,25% akcji/udziałów, to dla powstania spółki pracowniczej konieczne jest jeszcze nabycie przez pracowników 19,75% akcji/udziałów na zasadach ogólnych. Przyjmując natomiast, iż w wariantcie drugim pracownicy pokryją wnoszonymi wkładami 10% kapitału zakładowego⁵⁹ i nabędą nieodpłatnie z puli Skarbu Państwa 13,5% akcji/udziałów, to aby powstała spółka pracownicza niezbędne jest nabycie przez pracowników jeszcze 27,5% akcji/udziałów Skarbu Państwa podczas corocznego ich oferowania przez 5 lat w pakietach po 5,5% akcji/udziałów rocznie. Bez względu jednak na to, z którą sytuacją wniesienia przedsiębiorstwa państwowego do spółki mamy do czynienia, powstanie spółki pracowniczej w tej ścieżce prywatyzacji bezpośredniej jest możliwe⁶⁰. Wnoszenie wkładów na kapitał zakładowy w części niepokrywanej przez Skarb Państwa oraz odpłatne nabywanie akcji/udziałów należących do Skarbu Państwa przez pracowników⁶¹ może odbywać się indywidualnie lub za pośrednictwem spółki z ich udziałem⁶².

Skarb Państwa z pracownikami prywatyzowanego przedsiębiorstwa państwowego, rolnikami lub rybakami, DzU 1997, nr 60, poz. 371.

⁵⁷ Należy pamiętać, iż Skarb Państwa sprzedaje posiadane akcje/udziały tylko w takim zakresie, w jakim nie są one przeznaczone do nieodpłatnego nabycia uprawnionym pracownikom, zgodnie z przepisami dotyczącymi nieodpłatnego nabywania akcji/udziałów należących do Skarbu Państwa w ramach prywatyzacji pośredniej.

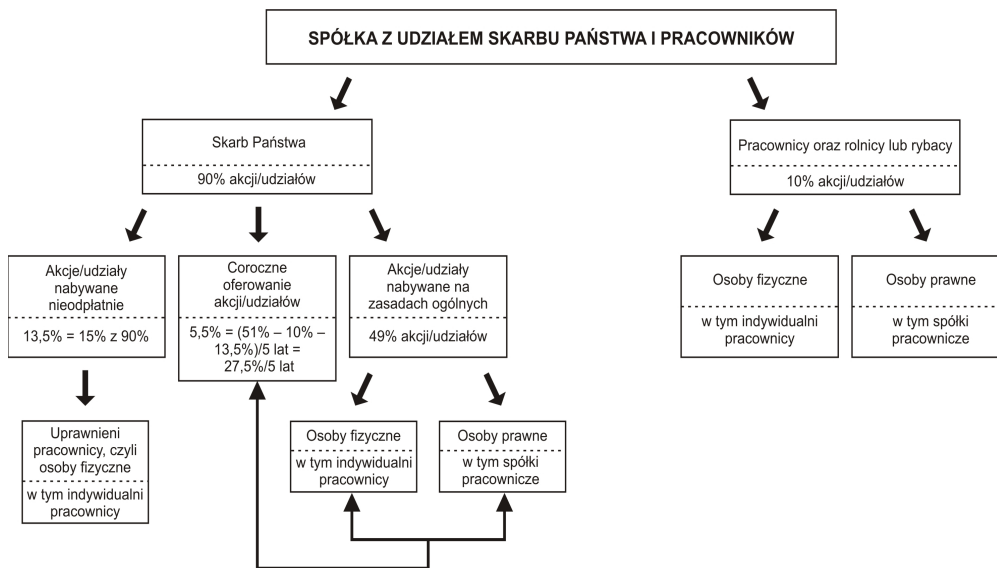
⁵⁸ Pozostałe 5% kapitału zakładowego pokrywane jest przez akcjonariuszy/udziałowców innych niż pracownicy.

⁵⁹ Rolnicy i rybacy nie wnoszą wkładów na pokrycie 10% kapitału zakładowego wraz z pracownikami.

⁶⁰ Zob. W. J. K a t n e r, *op. cit.*, s. 174, 176; J. P a w ł o w s k i, *Leasing pracowniczy czy spółka z udziałem Skarbu Państwa*, [w:] R. B o r o w i e c k i (red.), *Wyzwania...*, s. 432; *Spółki pracownicze. Sukces czy porażka – próba analizy*, Komisja Krajowa NSZZ „Solidarność”, Gdańsk 2002, materiały konferencyjne, s. 55.

⁶¹ Należy przypomnieć, że akcje/udziały Skarbu Państwa przeznaczone dla uprawnionych pracowników do nieodpłatnego nabycia nabywane są indywidualnie.

⁶² Por. *Leksykon...*, s. 150.

Schemat 3. Podział akcji/udziałów w spółkach powstałych w wyniku wnieścia przedsiębiorstwa państwowego – wariant II
 Źródło: jak do schematu 1, art. 50, ust. 1, 2.

Z powyższych rozważań wynika zatem, iż spółki pracownicze w ramach prywatyzacji bezpośredniej mogą wyłaniać się nie tylko w drodze oddania przedsiębiorstwa państwowego do odpłatnego korzystania, ale również w wyniku sprzedaży przedsiębiorstwa państwowego oraz wniesienia jego mienia do spółki.

4. MOŻLIWOŚCI POWSTAWANIA SPÓŁEK PRACOWNICZYCH W RAMACH PRYWATYZACJI POŚREDNIEJ

Prywatyzacja pośrednia w rozumieniu ustawy polega na zbywaniu należących do Skarbu Państwa akcji/udziałów w spółkach powstałych w wyniku komercjalizacji, czyli w spółkach powstałych z przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego⁶³.

Akcje/udziały należące do Skarbu Państwa zbywa minister właściwy do spraw Skarbu Państwa⁶⁴.

Trybami zbycia akcji/udziałów będących własnością Skarbu Państwa są:

- oferta ogłoszona publicznie,
- przetarg publiczny,
- rokowania podjęte na podstawie publicznego zaproszenia,
- przyjęcie oferty w odpowiedzi na ogłoszone wezwanie⁶⁵ oraz
- aukcja ogłoszona publicznie⁶⁶, mająca miejsce tylko w przypadku, gdy Skarb Państwa posiada nie więcej niż 10% kapitału zakładowego spółki⁶⁷.

Szczegółowy tryb zbywania akcji/udziałów oraz warunki, jakie powinna spełniać oferta zbycia akcji/udziałów, zaproszenie do składania ofert nabycia akcji/udziałów i zaproszenie do rokowań określa Rada Ministrów w drodze rozporządzenia. Warunki te mogą obejmować zobowiązania inwestycyjne i związane z ochroną środowiska, jak również zobowiązania wobec pracowników i innych osób powiązanych ze spółką⁶⁸. Rada Ministrów może ponadto zezwolić na dokonanie sprzedaży akcji/udziałów w innym trybie niż wcześniej wymienio-

⁶³ Zob. *Ustawa z dnia 30 sierpnia 1996 r...*, art. 1, ust. 1.

⁶⁴ Zob. *ibidem*, art. 31a.

⁶⁵ Na podstawie *Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu i o spółkach publicznych*, DzU 2005, nr 184, poz. 1539, art. 72–74 lub art. 91, ust. 6.

⁶⁶ Wszedł w życie na mocy *Ustawy z dnia 12 maja 2006 r. o zmianie ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji*, DzU 2006, nr 107, poz. 721, art. 1 pkt 10.

⁶⁷ Zob. *Ustawa z dnia 30 sierpnia 1996 r...*, art. 33, ust. 1.

⁶⁸ Zob. *ibidem*, art. 33, ust. 2 – zob. *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 lipca 1997 r. w sprawie szczegółowego trybu zbywania akcji Skarbu Państwa, zasad finansowania zbycia akcji oraz formy zapłaty za te akcje*, DzU 1997, nr 95, poz. 578, dwukrotnie zmieniane i ostatecznie uchylone obecnie obowiązującym *Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2004 r. w sprawie szczegółowego trybu zbywania akcji Skarbu Państwa*, DzU 2004, nr 286, poz. 2871.

ne⁶⁹. Dodatkowo warto wskazać, iż przy zakupie akcji/udziałów w trybie przetargu publicznego lub rokowań podjętych na podstawie publicznego zaproszenia zapłata może być dokonana w ratach po zabezpieczeniu pozostałej do spłacenia należności⁷⁰ na podobnych warunkach, jak w przypadku sprzedaży przedsiębiorstwa w ramach prywatyzacji bezpośredniej.

Nie wszystkie akcje/udziały należące do Skarbu Państwa mogą być jednak zbyte we wskazanych trybach, albowiem 15% musi zostać przekazanych do nieodpłatnego nabycia uprawnionym pracownikom⁷¹, tzn. osobom, które w dniu wykreślenia komercjalizowanego przedsiębiorstwa państwowego z rejestru lub zawarcia umowy rozporządzającej przedsiębiorstwem przez jego wniesienie:

- miały status pracownika,
- były stroną umowy o zarządzanie przedsiębiorstwem lub
- przepracowały w przedsiębiorstwie co najmniej 10 lat⁷².

Łączna wartość nominalna akcji/udziałów przeznaczonych do nieodpłatnego nabycia nie może jednak przekroczyć iloczynu liczby uprawnionych pracowników oraz kwoty 18 lub 24⁷³ średnich miesięcznych wynagrodzeń w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat z zysku. Kwota średnich miesięcznych wynagrodzeń obliczana jest za okres 6 miesięcy poprzedzających miesiąc, w którym Skarb Państwa zbył pierwsze akcje/udziały na zasadach ogólnych⁷⁴. Ponadto akcje/udziały nabywane są przez pracowników w grupach wyodrębnionych ze względu na okresy zatrudnienia w komercjalizowanym przedsiębiorstwie państwowym lub spółce powstałej w wyniku jego przekształcenia⁷⁵. Zasady podziału uprawnionych pracowników na grupy oraz liczbę akcji/udziałów przypadającą na każdą z nich wyznacza w drodze rozporządzenia minister właściwy do spraw Skarbu Państwa⁷⁶ (zob. schemat 4).

Prywatyzacja pośrednia polega zatem na zbywaniu przez Skarb Państwa akcji/udziałów skomercjalizowanego przedsiębiorstwa państwowego, jednakże w zakresie wyznaczonym przez stopień uprzywilejowania uprawnionych pracowników do nieodpłatnego nabycia akcji/udziałów. Gdyby ograniczenie prefe-

⁶⁹ Zob. *ibidem*, art. 33, ust. 3.

⁷⁰ Zob. *ibidem*, art. 35, ust. 1.

⁷¹ Zob. *ibidem*, art. 36, ust. 1.

⁷² Zob. *ibidem*, art. 2, pkt 5.

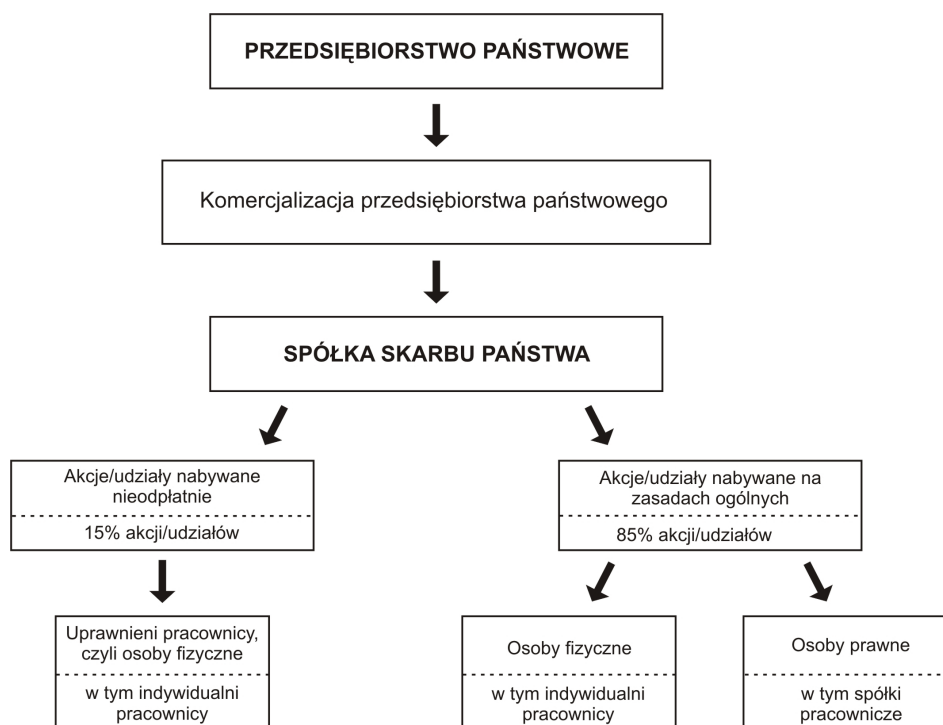
⁷³ Zob. *ibidem*, art. 36, ust. 3.

⁷⁴ Zob. *ibidem*, art. 36, ust. 2.

⁷⁵ Zob. *ibidem*, art. 36, ust. 4.

⁷⁶ Zob. *ibidem*, art. 36, ust. 5 – zob. *Rozporządzenie Ministra Skarbu Państwa z dnia 3 kwietnia 1997 r. w sprawie szczegółowych zasad podziału uprawnionych pracowników na grupy, ustalania liczby akcji przypadających na każdą z tych grup oraz trybu nabywania akcji przez uprawnionych pracowników*, DzU 1997, nr 33, poz. 200, uchylone obowiązującym obecnie *Rozporządzeniem Ministra Skarbu Państwa z dnia 29 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad podziału uprawnionych pracowników na grupy, ustalania liczby akcji przypadających na każdą z tych grup oraz trybu nabywania akcji przez uprawnionych pracowników*, DzU 2003, nr 35, poz. 303.

rencji dla pracowników co do kwoty nominalnej nie okazało się ostrzejsze od ograniczenia procentowego⁷⁷, a pracownicy objęliby nieodpłatnie całe 15% akcji/udziałów⁷⁸ należących do Skarbu Państwa, to istnieje szansa na powstanie spółki pracowniczej⁷⁹ pod warunkiem, że pracownicy na zasadach ogólnych nabędą więcej niż 35% akcji/udziałów. Te 35% akcji/udziałów może być jednak nabyte zarówno przez indywidualnych pracowników, jak i za pośrednictwem spółki z całkowitym ich udziałem. Należy zatem wskazać, iż prywatyzacja pośrednia jest metodą prywatyzacji, która również może prowadzić do powstania spółki z większościowym udziałem pracowników, czyli spółki pracowniczej.

Schemat 4. Podział akcji/udziałów w ramach prywatyzacji pośredniej

Źródło: jak do schematu 1, art. 33, ust. 1, art. 36, ust 1.

⁷⁷ Zob. K. Górka, *op. cit.*, s. 93.

⁷⁸ W nieodpłatnym nabywaniu 15% akcji/udziałów nie uczestniczą inni uprawnieni pracownicy, jak np. byli pracownicy przedsiębiorstwa państwowego przebywający obecnie na emeryturze lub rencie.

⁷⁹ Zob. *ibidem*, s. 91–92.

5. ZAKOŃCZENIE

Na gruncie obowiązującej *Ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r...* oraz przyjętej dla potrzeb artykułu definicji spółki pracowniczej należy stwierdzić, że spółek odpłatnie korzystających z przedsiębiorstwa państwowego w ramach prywatyzacji bezpośredniej nie należy utożsamiać ze spółkami pracowniczymi. Okazuje się bowiem, iż w wyniku realizacji tej ścieżki prywatyzacji bezpośredniej mogą powstać nie tylko spółki z mniejszościowym udziałem pracowników prywatyzowanego przedsiębiorstwa, ale nawet spółki bez kapitałowego udziału pracowniczego. W ostateczności bardziej poprawne wydaje się zatem nazywanie tego rodzaju spółek spółkami z udziałem kapitałowym pracowników, aniżeli spółkami pracowniczymi. Ponadto w ramach pozostałych ścieżek prywatyzacji bezpośredniej, czyli sprzedaży przedsiębiorstwa państwowego i wniesienia jego mienia do spółki oraz prywatyzacji pośredniej, możliwe jest stworzenie spółki z większościowym udziałem pracowników. O ile jednak w przypadku sprzedaży przedsiębiorstwa państwowego proste jest określenie, kiedy mamy do czynienia ze spółką pracowniczą, o tyle przy wniesieniu jego mienia do spółki i prywatyzacji pośredniej, ze względu na mnogość możliwych do wystąpienia kombinacji w obejmowaniu akcji/udziałów przez pracowników i pozostałe podmioty, trudno wskazać wszystkie warianty utworzenia spółki pracowniczej. Abstrahując zatem przede wszystkim od finansowych możliwości pracowników⁸⁰ do indywidualnego udziału kapitałowego w prywatyzowanym przedsiębiorstwie państwowym lub w spółce biorącej udział w procesie prywatyzacji, należy wnioskować, iż z każdej ścieżki i metody prywatyzacji w rozumieniu *Ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r...* może wyłonić się spółka pracownicza⁸¹, czyli spółka z większościowym udziałem pracowników prywatyzowanego przedsiębiorstwa państwowego. Jednakże posiadanie przez pracowników większościowego udziału w kapitale spółki w chwili jej powstania nie przesądza kwestii zachowania tak silnego pracowniczego charakteru spółki w przyszłości⁸².

⁸⁰ Zob. wyniki badań dotyczących zakresu finansowej partycypacji pracowników w procesie prywatyzacji w: M. Jarosz, M. Kozak, A. Jawłowski, P. Kozarzewski, *Postawy pracowników wobec prywatyzacji przedsiębiorstw*, „Studia i Materiały”, z. 37, Instytut Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 1991, s. 23–29; A. Jawłowski, *op. cit.*, s. 92–104.

⁸¹ Por. *Spółki pracownicze...*, s. 55; E. M. Wrońska, *op. cit.*, s. 86.

⁸² Zob. wyniki badań dotyczących zmian własnościowych w spółkach pracowniczych w: B. Błaszczyk, *Zjawisko wtórnej prywatyzacji – zmiany struktury przedsiębiorstw sprywatyzowanych*, [w:] M. Bałtowski (red.), *Przedsiębiorstwa sprywatyzowane w gospodarce polskiej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, s. 192–199; E. M. Wrońska, *op. cit.*, s. 97–100.

Agnieszka Matuszewska-Pierzynka

THE EMPLOYEE-OWNED COMPANIES IN PRIVATIZATION PROCESS OF POLISH STATE-OWNED ENTERPRISES

The article shows possibilities of creating of employee-owned companies in the privatization process of Polish state-owned enterprises in meaning of the Act of August 30th, 1996 on commercialisation and privatization.

The main goal of the article is to point at paths and methods of privatization, which realization may lead to rise of employee-owned company. Therefore, the article shows employees' participation in the privatization process of Polish state-owned enterprises.

Key words: employee-owned companies, employees' participation in the privatization process, giving an enterprise for use against payment, methods of the privatization, privatization process.